

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย

A Synthesis of Research on Domestic Violence in Thailand

สุรีย์ฉาย พลวัน

Sureeshine Phollawan

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thailand

E-mail: sureeshine@yahoo.com

Received November 7, 2025; Revised December 3, 2025; Accepted December 21, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย และ 2) เพื่อนำผลการสังเคราะห์มาพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัย ร่วมกับทฤษฎีที่ 4 ดกป เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรอบการวิจัย เพื่อใช้วิเคราะห์เนื้อหาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงระหว่างคู่สมรสซึ่งรายงานผลหรือตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2561–2565 พร้อมเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงระหว่างคู่สมรสส่วนใหญ่ศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แต่การศึกษาวิจัยในประเด็นความรุนแรงในครอบครัวในรูปแบบใหม่ และประเด็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายยังมีงานวิจัยอยู่จำนวนน้อย 2) การสังเคราะห์ผลการวิจัยสะท้อนข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญคือรัฐควรเร่งแก้ไขกฎหมายให้ครอบคลุมรูปแบบความรุนแรงที่เปลี่ยนแปลงไป และการส่งเสริมบทบาทเชิงรุกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นฐานข้อมูลวิชาการด้านความรุนแรงในครอบครัวเพื่อพัฒนาต่อยอดงานวิจัยและเป็นข้อมูลที่ใช้สนับสนุนการออกนโยบายสำหรับรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ

คำสำคัญ: สังเคราะห์งานวิจัย; ความรุนแรงในครอบครัว; ความรุนแรงระหว่างคู่สมรส

Abstract

This article aimed to (1) examine the situation and synthesize existing knowledge from research on domestic violence in Thailand, and (2) develop policy recommendations for relevant agencies to prevent and address domestic violence issues. The research employed a qualitative approach, utilizing the concept of research synthesis in conjunction with theoretical frameworks related to domestic violence as the analytical foundation. The content analysis covered studies on spousal violence conducted and published between 2018 and 2022. The research results were as follows: 1) Most research on spousal violence in Thailand focused on preventive and remedial measures for domestic violence. However, there remained a lack of studies exploring emerging forms of domestic violence and the practical challenges faced by officials in implementing legal measures—topics that were still underrepresented in current research. 2) The synthesis of findings highlighted key policy implications, particularly the need for the state to revise existing legislation to encompass new and evolving forms of violence, as well as to strengthen the proactive roles of local administrative organizations and civil society in domestic violence prevention and intervention efforts. The findings from this study constitute an academic knowledge base on domestic violence, providing a critical foundation for the advancement of future research and serving as an evidence-based resource to inform and support the formulation of concrete policy measures by the government and relevant agencies.

Keywords: Synthesis of Research; Domestic Violence; Intimate Partner Violence

บทนำ

ความรุนแรงในครอบครัวนับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบในหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต เศรษฐกิจ และความมั่นคงทางสังคม ซึ่งไม่อาจอธิบายได้ว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากความไม่มีประสิทธิภาพของกฎหมายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากแต่สะท้อนรากวัฒนธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน อาทิ ระบบชายเป็นใหญ่ (patriarchy) แนวคิดเรื่องครอบครัวผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) และมุมมองที่มองว่าความขัดแย้งภายในครอบครัวเป็น “เรื่องส่วนตัว” ที่ไม่ควรได้รับการแทรกแซงจากภาครัฐหรือสังคมภายนอก แนวคิดเหล่านี้มีผลให้ผู้ถูกรกระทำจำนวนมากไม่กล้าแสวงหาความช่วยเหลือ เนื่องจากเกรงว่าจะถูกประณามหรือมองว่าเป็นผู้ล้มเหลวในการรักษาความมั่นคงของครอบครัวตามค่านิยมของสังคม (ธีรวิไล นิลเพชร และ กัญญ์ฐิตา ศรีภา, 2562)

ข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนให้เห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวยังคงเป็นปัญหาสำคัญในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง โดยตามรายงานของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (พ.ศ. 2565) พบว่ามีกรณีได้รับความช่วยเหลือจากเหตุความรุนแรงในครอบครัวจำนวน 2,361 ราย ผู้ถูกกระทำเป็นเพศหญิงร้อยละ 82.78 ขณะที่ผู้กระทำส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 90.5 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสคิดเป็นร้อยละ 42.8 ของคดีทั้งหมด และมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.4) เป็นความรุนแรงทางกาย โดยร้อยละ 82 ของเหตุการณ์เกิดขึ้นภายในบ้านของผู้ถูกกระทำ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบผู้ได้รับความช่วยเหลือจำนวน 2,312 ราย ผู้ถูกกระทำเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 83.52 และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีรายงานผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 4,833 ราย โดยผู้กระทำความรุนแรงเป็นเพศชายจำนวน 3,500 ราย คิดเป็นร้อยละ 72 ประเภทของความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ การทำร้ายร่างกาย ที่มีจำนวนสูงถึง 3,532 ราย และตามด้วยการลงละเมิดทางเพศ 814 ราย และการกระทำในรูปแบบอื่นๆ เช่น ถูกกระทำอนาจาร ถูกทอดทิ้ง 487 ราย ทั้งนี้แม้ประเทศไทยจะได้ประกาศให้ความรุนแรงในครอบครัวเป็น “วาระแห่งชาติ” และตราใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 รวมถึงมีหน่วยงานรัฐและภาคประชาสังคมดำเนินงานต่อเนื่อง แต่สถิติกลับยังไม่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ และยังปรากฏช่องว่างระหว่างสถานการณ์จริงกับการเข้าถึงกลไกยุติธรรมและการคุ้มครองอย่างเป็นระบบ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2565)

ในช่วงที่ผ่านมา มีงานวิจัยในประเทศไทยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ครอบคลุมตั้งแต่สาเหตุ รูปแบบ ผลกระทบ ตลอดจนแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะของวิทยานิพนธ์หรือบทความเฉพาะด้าน กระจุกกระจายอยู่ในหลายสาขาวิชา และยังขาดการสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงระบบ (Systematic synthesis) เพื่อให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์และแนวโน้มเชิงองค์รวม ส่งผลให้มาตรการหรือนโยบายที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจยังไม่สอดคล้องกับข้อค้นพบทางวิชาการอย่างครบถ้วน อีกทั้งยังขาดข้อมูลเชิงนวัตกรรมที่จะช่วยระบุช่องว่างสำคัญในการวิจัยและการดำเนินงานด้านนโยบาย

บทความนี้นำเสนอสถานการณ์และการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2561–2565 พัฒนาแนวทางข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) อาศัยกรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัย (Research synthesis) และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวเป็นฐานในการวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องในลักษณะบรรยายเชิงพรรณนา หลังจากนั้นจะได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเพื่อเสนอเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการด้านความรุนแรงในครอบครัว อันจะนำไปสู่การพัฒนานโยบายและมาตรการที่สอดคล้อง

กับบริบททางสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งเสริมสร้างประสิทธิภาพของการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัว
ของประเทศไทย
2. เพื่อนำผลการศึกษาสังเคราะห์มาพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยตั้งอยู่บนฐานของการทำความเข้าใจ
สถานการณ์ทางสังคม กฎหมาย และกลไกเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการเกิดและดำรงอยู่ของความ
รุนแรงในระดับครัวเรือน งานศึกษาทั้งจากภาครัฐและภาคประชาสังคมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา
เช่น รายงานของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2564-2567) และข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้
กระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนองค์การเอกชนด้านสิทธิสตรี สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงในหลายมิติ
ทั้งทางร่างกาย ทางเพศ และทางจิตใจ ซึ่งมักเกิดขึ้นกับผู้หญิงและเด็ก โดยมีปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น
ปัญหาเศรษฐกิจ การใช้สารเสพติด ความสัมพันธ์ในครอบครัว และผลกระทบจากสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เพิ่มความเปราะบางของครอบครัวไทย (กรมกิจการสตรี
และสถาบันครอบครัว, 2566)

ในเชิงทฤษฎี งานศึกษาจำนวนมากได้อธิบายความรุนแรงในครอบครัวผ่านกรอบคิดทางสังคม
วิทยาและอาชญาวิทยา โดยเฉพาะทฤษฎีสำคัญดังนี้

ทฤษฎีปิตาธิปไตย (Patriarchy Theory) ที่อธิบายความไม่เสมอภาคทางเพศในเชิงโครงสร้าง
และวัฒนธรรม ซึ่งเอื้อต่อการใช้อำนาจของเพศชายเหนือเพศหญิง (Walby, 1990) ทฤษฎีการเรียนรู้
ความไร้อำนาจ (Learned Helplessness Theory) ของ Martin Seligman ที่อธิบายว่าผู้ถูกกระทำ
โดยเฉพาะสตรีอาจคงอยู่ในความสัมพันธ์ที่ใช้ความรุนแรง เนื่องจากรู้สึกหมดอำนาจในการควบคุม
สถานการณ์ นอกจากนี้ยังมีการใช้กรอบแนวคิดเรื่อง การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)
ของ Albert Bandura ปี 1977 ที่อธิบายถึงการถ่ายทอดแบบแผนความรุนแรงภายในครอบครัวจากรุ่น
หนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

การนิยาม “ความรุนแรงในครอบครัว” ในวรรณกรรมไทยและสากลมีลักษณะสอดคล้องกัน
โดยมองว่าเป็นพฤติกรรมที่มุ่งใช้อำนาจควบคุมและกดขี่สมาชิกภายในครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นการทำ
ร้ายร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศ หรือการทำลายสภาพจิตใจและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในทาง
กฎหมายประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

เป็นกลไกหลักที่มุ่งเน้นการคุ้มครองผู้ถูกระงับภายใต้ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกระงับซึ่งจะแตกต่างจากการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา

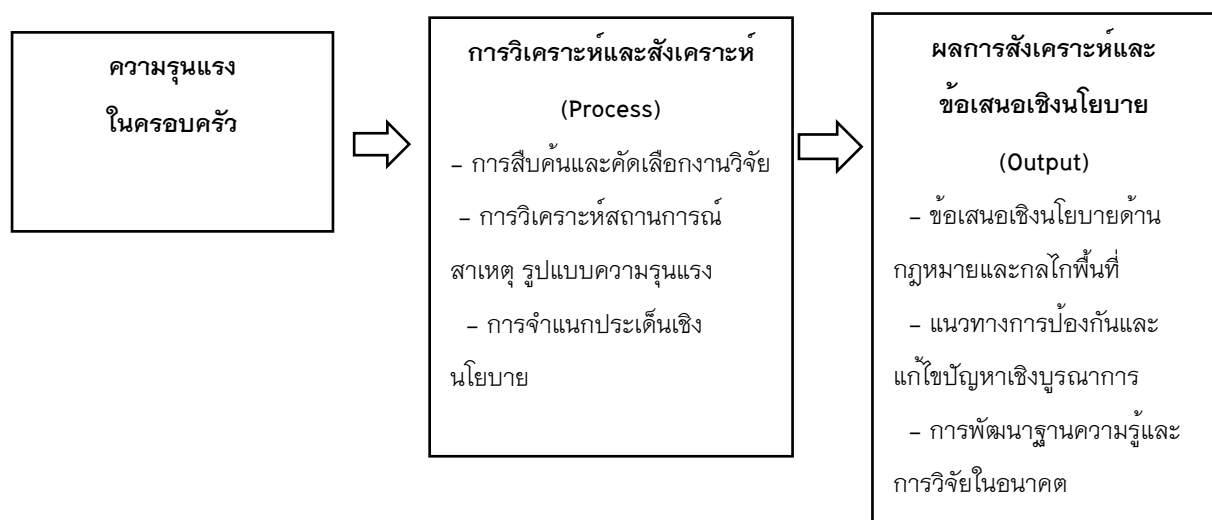
อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์วรรณกรรมพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลกระทบเชิงพฤติกรรมของความรุนแรง ขณะที่งานวิจัยที่ศึกษารูปแบบความรุนแรงในบริบทใหม่ (เช่น ความรุนแรงทางเทคโนโลยีหรือออนไลน์) รวมถึงอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังมีจำนวนจำกัด นอกจากนี้ แม้จะมีงานศึกษาหลากหลายสาขา แต่ยังคงขาดการ “สังเคราะห์องค์ความรู้เชิงระบบ” เพื่อเชื่อมโยงข้อค้นพบจากงานวิจัยต่าง ๆ ให้เห็นแนวโน้มและช่องว่างของความรู้ในภาพรวม

ในบทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการสังเคราะห์งานวิจัยของ Cooper and Lindsay (2009) มาเป็นกรอบในการจัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์องค์ความรู้เชิงลึก เพื่อเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยเดิมโดยมุ่งสร้างฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนา ข้อเสนอเชิงนโยบาย และกลไกการคุ้มครองผู้ถูกระงับในความรุนแรงในครอบครัวให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้จึงชี้ให้เห็น “ช่องว่างขององค์ความรู้” ที่การศึกษาครั้งนี้เข้ามาเติมเต็ม ได้แก่ การขาดการสังเคราะห์เชิงบูรณาการของงานวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัวของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2561–2565 และการขาดแนวทางเชิงนโยบายที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ครอบคลุมทุกมิติของปัญหา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก เน้นการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว จากนั้นนำเสนอผลในลักษณะบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Narrative) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญและพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการศึกษาเอกสารวิชาการและผลงานวิจัยที่ผ่านการรับรองคุณภาพทางวิชาการ

ขอบเขตของการวิจัย มุ่งศึกษาการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงระหว่างคู่สมรส คู่สมรสเดิม และผู้ที่อยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส โดยพิจารณาจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์จากสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนในประเทศไทยที่เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2561–2565 ขอบเขตการวิเคราะห์มุ่งเน้น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

- (1) สถานการณ์และปัญหาที่ปรากฏในงานวิจัย
- (2) แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่ใช้อ้างอิง
- (3) ผลการศึกษา และ
- (4) ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

กระบวนการสืบค้นข้อมูลใช้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่น่าเชื่อถือ ได้แก่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล สหบรรณานุกรมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทย คลังข้อมูลสารสนเทศของ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว โครงการเอกสารฉบับเต็มในรูปอิเล็กทรอนิกส์ (ThaiLIS) และฐานข้อมูลดิจิทัลของ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยใช้คำสำคัญ (Keywords) ในการสืบค้นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย ได้แก่ “ความรุนแรงในครอบครัว” “ความรุนแรงระหว่างคู่สมรส” “สาเหตุความรุนแรงในครอบครัว” “รูปแบบความรุนแรงในครอบครัว” และ “การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว”

ในการคัดเลือกผลงานวิจัยเพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ดังนี้

- (1) เป็นผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและดุษฎีบัณฑิตที่ศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยและได้รับการเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2561–2565 (2) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคู่สมรส คู่สมรสเดิม หรือผู้ที่อยู่กินฉันสามีภริยา และ (3) เป็นงานวิจัยที่สามารถเข้าถึงฉบับเต็ม (Full Text) ได้ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึกได้อย่างครอบคลุม

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ประกอบด้วยการอ่าน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ประเด็นสำคัญจากผลงานวิจัยที่ผ่านการคัดเลือก โดยมุ่งเน้นการจัดจำแนกและเปรียบเทียบประเด็นเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ได้แก่ การทำความเข้าใจสถานการณ์ ปัจจัย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงระหว่างคู่สมรสในประเทศไทย การวิเคราะห์ผลดำเนินการในลักษณะเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) เพื่อสกัดข้อค้นพบสำคัญและข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมไทย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย พบว่า สถานการณ์และสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย ในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2565) มีงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ด้านความรุนแรงในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงระหว่างคู่สมรส คู่สมรสเดิม และผู้ที่อยู่กั้นฉันทามีภริยา โดยมีได้จดทะเบียนสมรส ที่นำมาสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ตามเกณฑ์การพิจารณาจำนวน 27 ฉบับ โดยมีการจำแนกประเภทของข้อมูลงานวิจัยออกตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ภาพรวมของงานวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของไทยในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2565)

การจำแนกข้อมูล	ประเภทข้อมูลงานวิจัย	จำนวน (ฉบับ)
1. จำแนกตามปีที่พิมพ์งานวิจัย	พ.ศ. 2561	9
	พ.ศ. 2562	12
	พ.ศ. 2563	2
	พ.ศ. 2564	2
	พ.ศ. 2565	2
2. จำแนกตามสถาบัน/หน่วยงานที่ผลิตงานวิจัย	สถาบันการศึกษา	23
	หน่วยงานอื่นๆ	4
3. จำแนกตามลักษณะของงานวิจัย	วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท	14
	วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก	3
	การศึกษารายงานของสถาบันการศึกษา	6
	การศึกษารายงานของหน่วยงานที่ไม่ใช่สถานศึกษา	4
รวมทั้งสิ้น		27

ตามตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึง ภาพรวมของงานวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของไทย ในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2565) ที่นำมาสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ตามเกณฑ์การพิจารณาจำนวน 27 ฉบับ โดยจำแนกออกเป็นประเภทของข้อมูลงานวิจัยเอาไว้ ดังนี้

(1) จำแนกตามสาขาที่ศึกษาของงานวิจัย พบว่า มีงานวิจัยในสาขานิติศาสตร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 8 ฉบับ (ร้อยละ 29.62) รองลงมาคือ สาขาสังคมศาสตร์ จำนวน 5 ฉบับ (ร้อยละ 18.52) สาขาศิลปศาสตร์ จำนวน 4 ฉบับ (ร้อยละ 14.81) สาขารัฐศาสตร์ จำนวน 3 ฉบับ (ร้อยละ 11.12) สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จำนวน 2 ฉบับ (ร้อยละ 7.41) สาขาศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 ฉบับ (ร้อยละ 7.41) สาขาแพทยศาสตร์ จำนวน 2 ฉบับ (ร้อยละ 7.41) และสาขารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 ฉบับ (ร้อยละ 3.70)

(2) จำแนกตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย พบว่า มีข้อมูลงานวิจัยที่การศึกษาความรุนแรงในครอบครัวระหว่างคู่สมรส จำนวน 5 ฉบับ (ร้อยละ 18.52) ศึกษาพฤติกรรมหรือรูปแบบของความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 4 ฉบับ (ร้อยละ 14.81) ศึกษาสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 ฉบับ (ร้อยละ 11.12) ศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 5 ฉบับ (ร้อยละ 18.52) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ฉบับ (ร้อยละ 11.12) และ แสวงหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 7 ฉบับ (ร้อยละ 25.91)

(3) จำแนกตามระเบียบวิธีการวิจัย พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 17 ฉบับ (ร้อยละ 62.97) วิจัยผสมผสาน จำนวน 2 ฉบับ (ร้อยละ 7.41) และวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 8 ฉบับ (ร้อยละ 29.62)

(4) จำแนกตามประเด็นของงานวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่ศึกษา พบว่าเป็น การศึกษาความรุนแรงระหว่างคู่สมรส จำนวน 5 ฉบับ (ร้อยละ 18.52) สาเหตุความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 8 ฉบับ (ร้อยละ 29.62) รูปแบบความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 ฉบับ (ร้อยละ 11.12) และ การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 11 ฉบับ (ร้อยละ 40.74)

ผลการศึกษาเมื่อแยกเป็นแต่ละประเด็นจากงานวิจัย พบว่า

(1) ประเด็นความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา ประสบการณ์ความรุนแรงที่ผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยา ถูกกระทำด้วยความรุนแรงจากสามีของตนนั้นมักเป็นการกระทำต่อร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังอาจอยู่ในลักษณะของการใช้อำนาจในความเป็นสามีเพื่อบังคับให้ผู้หญิงทำร้ายร่างกายตนเองอีกด้วย

(2) ประเด็นสาเหตุความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบันส่วนใหญ่มิมีสาเหตุมาจากความเชื่อ ทศนคติ อารมณ์ในตัวบุคคล การเลียนแบบพฤติกรรมที่ผิด และความไม่เข้มแข็งของกฎหมาย

(3) รูปแบบความรุนแรงในครอบครัว ในปัจจุบันการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว นอกจากจะกระทำแก่กันทางกาย ภาพแล้ว ยังอาจอยู่ในรูปแบบของการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ การคุกคามติดตามทางอินเทอร์เน็ต (Cyberstalking) การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต

(Cyber bullying) การใช้อุปกรณ์ติดตามการเดินทาง (Tracking Devices) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) รวมถึงการนำภาพโป๊มาประจานโดยปราศจากความยินยอม (Revenge Porn) เป็นต้น

2. ผลการสังเคราะห์มาพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวผ่านมาตรการในหลายมิติ ทั้งด้านกฎหมาย กลไกเชิงสังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสามารถจำแนกข้อเสนอเชิงนโยบายหลักได้เป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่

- (1) การพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
- (2) การเสริมสร้างความเข้าใจทางสังคมและการป้องกันเชิงรุก และ
- (3) การเสริมศักยภาพกลไกภาคประชาสังคมและท้องถิ่นในการจัดการปัญหาอย่างยั่งยืน

ในมิติด้านกฎหมาย ข้อเสนอส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงนิยามของ “ความรุนแรงในครอบครัว” ให้ครอบคลุมรูปแบบความรุนแรงยุคใหม่ โดยเฉพาะความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล รวมถึงการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองเหยื่อและบทลงโทษผู้กระทำผิดให้มีความเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอเกี่ยวกับการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ตลอดจนการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เช่น การไกล่เกลี่ยในคดีความรุนแรงในครอบครัว ภายใต้กรอบการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำ

ในมิติด้านการป้องกันและการสื่อสารสาธารณะ งานวิจัยส่วนใหญ่เสนอให้รัฐสร้างความร่วมมือกับองค์กรสื่อมวลชนและภาคประชาสังคม เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและสร้างสรรค์เกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ควบคู่ไปกับการจัดโครงการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว อันเป็นการลดปัจจัยเสี่ยงและปรับเปลี่ยนทัศนคติทางสังคมที่เปิดช่องให้เกิดความรุนแรง

ในมิติด้านการจัดการและการบูรณาการกลไกในพื้นที่ มีข้อเสนอให้สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคมในการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวัง ปฏิบัติการชุดเคลื่อนที่เร็ว การสนับสนุนงบประมาณ และการพัฒนาอาสาสมัครชุมชน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) พบว่า ลักษณะของการสังเคราะห์งานวิจัย ทั้ง 27 เรื่องนี้สอดคล้องกับแนวทางของการสังเคราะห์งานวิชาการ (Research Synthesis) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปองค์ความรู้จากผลงานวิจัยที่มีประเด็นร่วมกัน ภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่อาจแตกต่างกัน ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย และประเด็น

การศึกษา การสังเคราะห์เช่นนี้ช่วยให้ข้อมูลเชิงองค์ความรู้ที่เคยกระจัดกระจายมีความชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น อันสอดคล้องกับแนวคิดของ สัญญา เคนาภูมิ (2562) ที่ให้นิยามการสังเคราะห์งานวิชาการว่าเป็น “กระบวนการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่แตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างข้อสรุปหรือภาพรวมทางวิชาการที่ชัดเจนและรอบด้าน”

ประเด็นสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว พบว่าเกิดจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความเชื่อ ทัศนคติ อารมณ์ ความเครียด และพฤติกรรมการเลียนแบบทางสังคม รวมถึงปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น ความไม่เข้มแข็งของกลไกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบและแนวคิดของ บุญเสริม หุตะแพทย์ (2545), และ ภัฏญฐิตา ศรีภา (2566) ที่ระบุว่าความรุนแรงในครอบครัวมักเกิดขึ้นจากการผสมผสานของปัจจัยส่วนบุคคลและโครงสร้างสังคมที่ไม่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

สำหรับรูปแบบของความรุนแรงในครอบครัวจากงานวิจัยที่สังเคราะห์พบว่าความรุนแรงมีได้จำกัดเพียงการทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงเชิงสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนความรุนแรงรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการควบคุม คุกคาม หรือละเมิดสิทธิของบุคคลในครอบครัว รูปแบบความรุนแรงดังกล่าวสอดคล้องกับการจำแนกประเภทความรุนแรงในครอบครัวของ รณชัย คงสกนธ์ (2551) รวมถึงคำนิยามขององค์การอนามัยโลก (2002) และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาในประเทศของ อีรวุฒิ นิลเพชร (2561) และ ภัฏญฐิตา ศรีภา (2566) ที่ยืนยันถึงความหลากหลายและความซับซ้อนของรูปแบบความรุนแรงภายในครัวเรือน

การสังเคราะห์องค์ความรู้ข้างต้นจึงช่วยให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ ปัจจัยสาเหตุ และรูปแบบของความรุนแรงในครอบครัวในบริบทของประเทศไทยได้อย่างเป็นระบบ อันเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาแนวทางเชิงนโยบายและมาตรการทางสังคมที่ตอบสนองต่อความเป็นจริงและความซับซ้อนของปัญหาในมิติต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการสังเคราะห์งานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สะท้อนให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจำเป็นต้องดำเนินการในเชิงโครงสร้างของสังคมและการบูรณาการ ไม่สามารถอาศัยกลไกทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวได้ ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยจึงมีอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเสนอปรับปรุงนิยามของความรุนแรงในครอบครัวให้ทันสมัยและครอบคลุมรูปแบบการใช้ความรุนแรงใหม่ เช่น ความรุนแรงทางเทคโนโลยี เป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยให้กลไกกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด “Policy relevance” ที่มุ่งให้ข้อเสนอเชิงนโยบายมีความเชื่อมโยงกับสภาพปัญหาในสังคมปัจจุบันอย่างแท้จริง ในมิติของการสื่อสารและการป้องกันเชิงรุก การใช้สื่อมวลชนและภาคประชาชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมทางสังคม ถือเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่า

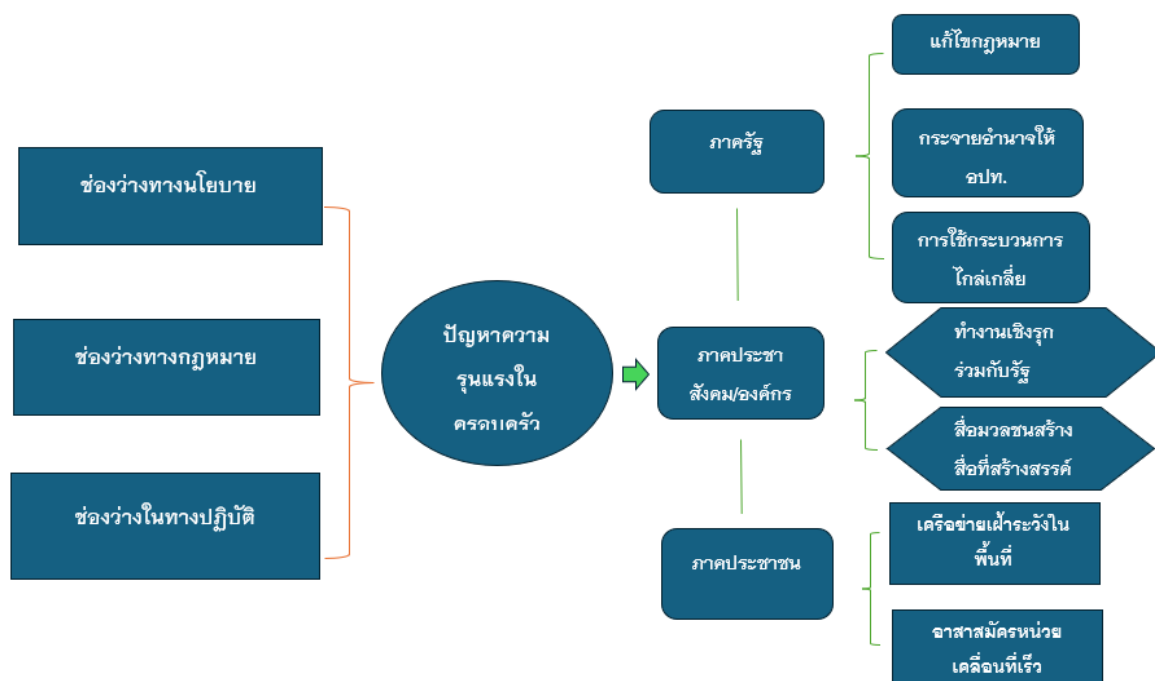
การจัดการเฉพาะหน้าภายหลังเกิดเหตุการณ์ ซึ่งแนวทางนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยจำนวนมากในระดับสากลว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการลดความชุกของความรุนแรงภายในครอบครัว

ส่วนในมิติของการจัดการในระดับพื้นที่ การเสริมศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาสังคม รวมถึงการมีชุดเคลื่อนที่เร็วและอาสาสมัครในชุมชน ถือเป็นแนวทางการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่ช่วยให้การช่วยเหลือเหยื่อและการจัดการสถานการณ์เป็นไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ซึ่งแตกต่างจากการพึ่งพากลไกส่วนกลางเพียงอย่างเดียว แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิด “Community-based approach” ที่เน้นความสำคัญของกลไกภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้จากการสังเคราะห์ครั้งนี้ ไม่เพียงแต่สะท้อนความต้องการเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายและการบริหารจัดการเท่านั้น หากยังเน้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสื่อสารสาธารณะในการลดความเปราะบางของสังคมไทยต่อความรุนแรงในครอบครัวอันเป็นแนวทางที่สามารถนำไปสู่การจัดทำนโยบายแบบบูรณาการที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทไทย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่จำเป็นต้องได้รับการบูรณาการความร่วมมือทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และใช้กลไกภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ปรากฏ ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างบูรณาการทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และที่สำคัญที่สุดคือความร่วมมือจากภาคประชาชน เพราะ รากเหง้าของปัญหาไม่ได้เกิดขึ้นเพราะปัจจัยสาเหตุส่วนบุคคลของผู้ใช้ความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความอ่อนแอของโครงสร้างสังคมและช่องว่างที่มีอยู่ในประเทศไทย การขาดความรวดเร็วในการดำเนินคดี และประเด็นปัญหาช่องว่างทางกฎหมาย ที่พบว่ากฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับรูปแบบการกระทำความรุนแรงที่อยู่ในลักษณะของการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการทำร้าย ข่มขู่หรือคุกคามคู่สมรส และประเด็นปัญหาช่องว่างในทางปฏิบัติ เช่น การขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่ต้องทำงานบูรณาการร่วมกันกับประชาชนทำให้การตอบสนองต่อเหตุการณ์ในระดับพื้นที่ยังขาดความเป็นระบบและรวดเร็วเพียงพอที่จะทำให้ผู้ถูกกระทำความรุนแรงได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที ดังนั้น หากต้องการจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจึงจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนองค์ความรู้ทางสังคมไปพร้อมกัน โดยในแต่ละองค์กรอาจดำเนินการขับเคลื่อนในบทบาทที่แตกต่างกัน

ภาครัฐ ต้องดำเนินทั้งในส่วนของการแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัยและเท่าทันรูปแบบการใช้ความรุนแรง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดช่องว่างอีกต่อไป นอกจากนี้ เรื่องการส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ทั่วถึงโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย ควบคู่ไปกับความชำนาญในพื้นที่และทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า และในมิติของการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่เน้นการเกิดผลดีต่อสถานะของครอบครัว รัฐควรนำกระบวนการไกล่เกลี่ยมาใช้ในคดีครอบครัวให้มากขึ้น โดยคำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยของสมาชิกในครอบครัว

ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน โดยเฉพาะสื่อมวลชนสามารถนำความรู้และช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลมาใช้อย่างเหมาะสม หรือภาคประชาสังคมที่มีความคล่องตัวในการทำงานขององค์กร NGOs ประกอบกับความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจะเป็นประโยชน์ในการทำงานร่วมกับภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ได้ อาจจะเป็นผู้ดำเนินการเชิงรุกโดยได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรและการอำนวยความสะดวกจากภาครัฐ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนด้านการสร้างการตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนอย่างเป็นระบบและสามารถเป็นพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชนได้

ภาคประชาชน เป็นองค์ความรู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้ชิดและรับรู้ถึงเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวก่อนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น การนำแนวคิดเรื่องกลไกภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมจึงควรนำมาเป็นแนวทางในการสร้างการรับรู้เรื่องบทบาทของประชาชนในการร่วมกันสร้างมาตรฐานความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อกระตุ้นสำนึกเรื่องการจัดการความปลอดภัยและการหาอาสาสมัครในระดับพื้นที่เฝ้าระวังและเพื่อเป็นเครือข่ายให้ความช่วยเหลือเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างทันท่วงที

สรุป

การศึกษาเพื่อสังเคราะห์งานวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้และความเข้าใจเชิงระบบเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด การสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวช่วยให้เห็นแนวโน้มที่สำคัญของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามพัฒนาการของสังคมและเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นปัจจัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม โครงสร้างสังคม และกลไกกฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของปัญหาในระยะยาว และผลการสังเคราะห์ยังสะท้อนให้เห็นช่องว่างเชิงองค์ความรู้ ที่ควรได้รับการสนับสนุนในการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในอนาคต ทั้งในด้านการพัฒนาเครื่องมือเชิงนโยบาย การสร้างฐานข้อมูลกลางด้านความรุนแรงในครอบครัว และการประเมินผลเชิงประจักษ์ของมาตรการทางกฎหมายและสังคม เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย เป็นไปอย่างครอบคลุม มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เนื่องจากความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย โดยเฉพาะประเด็นความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา ยังคงมีแนวโน้มที่สูงและซับซ้อนขึ้น ทั้งในด้านรูปแบบการกระทำ สาเหตุ และบริบททางสังคม การสังเคราะห์งานวิจัยในช่วง พ.ศ. 2561–2565 ซึ่งให้เห็นว่า ความรุนแรงไม่ได้จำกัดเฉพาะความรุนแรงทางกายหรือจิตใจเท่านั้น หากยังมีความรุนแรงรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล รวมทั้งสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างที่ยังปรากฏอยู่ในสังคมไทย เช่น ค่านิยมชายเป็นใหญ่ ความเปราะบางของระบบกฎหมาย และการเข้าถึงกระบวนการคุ้มครองที่ยังไม่ทั่วถึง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1) ปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว ทั้งในส่วนของนิยาม รูปแบบความรุนแรง และบทลงโทษ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความรุนแรงยุคใหม่ และคุ้มครองเหยื่อได้อย่างรอบด้าน และควรส่งเสริมให้มีการนำกระบวนการไกล่เกลี่ยมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชนและการคุ้มครองเหยื่อที่เหมาะสม

2) สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการรณรงค์เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

3) ส่งเสริมความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในครอบครัว เพื่อปรับทัศนคติและลดความเชื่อที่ผิดซึ่งให้เกิดความรุนแรง และควรสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยและความรับผิดชอบของประชาชนต่อเหตุความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้ผู้พบเห็นกล้าที่จะแจ้งเหตุและร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ ความรุนแรงในครอบครัวของไทยมีลักษณะซับซ้อนและมีความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ทั้งในด้านรูปแบบการกระทำ ปัจจัยสาเหตุ และบริบททางสังคมองค์ความรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนานโยบายและมาตรการคุ้มครองเหยื่อ รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือในการติดตามและป้องกันความรุนแรงเชิงรุก โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ ดังต่อไปนี้

- 1) การศึกษารูปแบบความรุนแรงในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความรุนแรง
- 2) การศึกษาอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อพัฒนากลไกสนับสนุนที่เหมาะสม
- 3) การศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีมาตรการประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย
- 4) การพัฒนารฐานข้อมูลกลาง (Integrated Database) เพื่อสนับสนุนการวางแผนนโยบายการติดตาม และการประเมินผลเชิงระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2565). *สถานการณ์ครอบครัวไทย ประจำปี 2565*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- กัญญ์ฐิตา ศรีภา. (2566). *จิตวิทยาความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ Protexts.
- ธีรวุฒิ นิลเพชร และ กัญญ์ฐิตา ศรีภา. (2562). สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวและการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของตำรวจในการรับมือปัญหาความรุนแรง: ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาล 9. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 11(2), 326–338. สืบค้นจาก <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/policenurse/article/view/208009>
- ธีรวุฒิ นิลเพชร. (2561). ความรุนแรงในครอบครัว: การวิเคราะห์สาเหตุและการป้องกันปัญหาในสังคมไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 24(2), 1–19. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSRI/article/view/113160>

- บุญเสริม หุตะแพทย์. (2545). ลักษณะการใช้บริการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิทยา สังข์แก้ว, รุ่งทิวา เสาวนีย์ และ อารยา หาอุปละ. (2565). การสำรวจความรุนแรงในครอบครัว
ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กรุงเทพฯ. *วารสารรามาคิบดีเวชสาร*, 45(3),
33–41. สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/ramajournal/article/view/257258>
- รณชัย คงสกนธ์. (2551). *ความรุนแรงในครอบครัว*. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล
รามาคิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ระพีพร เวียงคำ, เอนกวิช เต็มบุญเกียรติ, ธวัชชัย สัมพันธ์นาจ, วนิดา รัตนสุมาวงศ์ และ เจษฎา
ยิ่งวิวัฒน์พงษ์. (2563). ความสุขของครอบครัวจากการถูกทำร้ายโดยคู่สมรสของผู้ป่วย
จิตเวชหญิง. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 65(4), 385–400. สืบค้นจาก
<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JPAT/article/view/246674>
- รัชนี แดงอ่อน, ศิริศักดิ์ จีงถาวรณ, เอกพล ทรงประโคน และ ประลอง ศิริภูณ. (2561). การกระทำ
ความรุนแรงในครอบครัวโดยใช้โซเชียลมีเดียมีส่วนในการกระทำความผิดในประเทศ
ออสเตรเลีย: กรณีศึกษาสำหรับประเทศไทย. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*,
10(1), 67–85. สืบค้นจาก <https://journal.lib.buu.ac.th/index.php/law/article/view/5561>
- รัชนี แดงอ่อน และ จิรวรรณ ศิริศักดิ์สมบุญ. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเหยื่อจาก
ความรุนแรงในครอบครัว ศึกษากรณีการคุกคามติดตามทางอินเทอร์เน็ต (Cyberstalking)
ในกฎหมายต่างประเทศ. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 10(3), 465–490.
สืบค้นจาก <https://journal.lib.buu.ac.th/index.php/law/article/view/6457>
- สัญญา เคนาภูมิ. (2562). หลักการและแนวทางการสังเคราะห์งานวิชาการ. *วารสารการบริหารการ
ปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 3(2), 89–106. สืบค้นจาก [https://so03.tci-thaijo.org/index.
php/JLGISRRU/article/view/216449](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLGISRRU/article/view/216449)
- เอนก อดันทวรรณ. (2562). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ
ด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 11(1),
209–231. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/ptujournal/article/view/187062>
- Cooper, H. et al. (2009). *The handbook of research synthesis and meta-analysis* (2nd ed.).
New York: Russell Sage Foundation.
- Walby, S. (1990). *Theorizing patriarchy*. England: Blackwell Publishers.
- World Health Organization. (2002). *World report on violence and health: Summary*. Geneva: World
Health Organization.